

ANMELDELSER

DEN JYSKE HISTORIKER 120. Historier om dansk udviklingsbistand. 2008
114 sider. Illus. ISBN 978-87-91261-19-0. Pris i løssalg: 140 kr.

De fem historier om dansk udviklingsbistand, der præsenteres i dette nummer af *Den Jyske Historiker*, viser alle, at dansk udviklingsbistand i højere grad afspejler Danmarks og andre donorlandes politiske agendaer end konkrete og reelle behov i de lande, der modtager dansk bistand. Dette er måske ikke en nyhed for fagfolk, der har forsket i eller arbejdet med udviklingsbistand, men de konkrete eksempler, herunder historien om det store Noakhali-projekt i Bangladesh, dokumenterer omhyggeligt, hvordan historien om dansk bistand i lige så høj grad er historien om Danmark, som det er historien om modtagerne af bistand.

Den Jyske Historiker udgiver fire temanumre om året. Hvert tema belyser et aktuelt historisk emne, ofte med tværfaglige vinkler. I dette nummer kommer fire af de fem forfattere fra Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet. Artiklerne repræsenterer en bred vifte af „cases“ om dansk udviklingsbistand, lige fra den danske deltagelse i den internationale tuberkulosekampagne i Indien 1948-51 til Danmarks bistand til Latinamerika og menneskerettighedernes rolle i dansk udviklingsbistand i 1970'erne og 1980'erne. I temanummerets indledning understreges det, at nummeret ikke er et forsøg på repræsentativt at dække vigtige temaer i dansk udviklingsbistands historie, men snarere at præsentere nogle historier, der viser bredden af temaer (s. 7).

Det er naturligvis fair nok, selvom udvalget af artikler kommer til at fremstå som lidt tilfældigt, og det er spørgsmålet, om ikke nummeret ville have været endnu mere interessant at læse, hvis tematikken havde været endnu mere eksplicit. Det kunne have været en tidsmæssig afgrænsning, fx den tidlige fase af dansk udviklingsbistand, eller eksempler på de store projekter, der blev igangsat over en længere årrække – eller måske et mere eksplicit fokus på de forestillinger om bistandens modtagere, der har været fremherskende i donorlandet Danmark.

Især Niels Brimnes artikel „Pragt og elendighed. Forestillinger om Indien hos skandinaviske læger og sygeplejersker under og efter Den internationale Tuberkulosekampagne 1948-51“ præsenterer en fin analyse af de danske/skandinaviske lægers og sygeplejerskers refleksioner over hjælpearbejdet. Med et diskursanalytisk blik viser Brimnes, hvordan det danske sundhedspersonale var

præget af kolonitidens forestillinger om de overtroiske og primitive indere. De var samtidig præget af en stærk overbevisning om moderniseringen og skuffedes derfor over, at det indiske bureaukrati og lokalbefolkningen ikke var langt mere åbne og taknemmelige for den hjælp, der blev tilbudt. Analysen viser endvidere, at en hel del af disse læger og sygeplejersker fik et næsten romantisk forhold til Indien og inderne, når de havde fået rejsen på afstand.

Claus Kjersgaard Niensens artikel om Folkekirkens Nødhjælps dilemma under den store hungersnød i Etiopien i 1980'erne mellem det humanitært funderede hjælpearbejde og de politiske konsekvenser af hjælpearbejdet er en god case, der på glimrende vis illustrerer et generelt dilemma i nødhjælpsarbejde om, hvor apolitisk bistandsarbejde kan være. Et af dilemmaerne handlede om, hvorvidt Folkekirkens Nødhjælp skulle involvere sig i regeringens genbosætningsprogrammer. På den ene side var man opmærksom på landets enorme fødevareunderskud og overbefolkning i visse egne, og på den anden side var man ikke interesseret i at blive associeret med mulige tvangselementer i regeringens folkeforflytninger. Artiklens diskussion stopper ved casen, men det ville have været interessant, hvis artiklens forfatter til slut havde trukket nogle linjer frem til det generelle dilemma mellem humanitær bistand og etik på den ene side og den politiske brug og misbrug af bistanden på den anden side.

En tredje artikel, der er værd at fremhæve, er Peter Yding Brunbechs historie om det næsten legendariske Noakhali-projekt i Bangladesh, som Danida støttede i perioden 1978-1992. Noakhali-projektet var en kæmpe satsning fra Danida, hvor det igen var de indenrigspolitiske prioriteringer med ønsker om at målrette bistanden mod kvinderne og de fattigste indbyggere i et af verdens fattigste lande. Projektet formåede ikke at leve op til de meget store forventninger, og blev i en årrække nærmest betegnet som en fiasko. En senere evaluering viste dog, at der var målbare effekter af indsatsen. Artiklen beskriver projektets forsinkede start og nogle af de mange problemer, der opstod mellem regeringen i Bangladesh og de danske bistandsmyndigheder. Også denne artikel konkluderer, at det i højere grad var danske og internationale donorprioriteringer, der styrede bistanden, end det var de lokale regeringers ønsker, der bestemte karakteren af den danske bistand.

De to sidste artikler, Jan Pedersens artikel om Danmark og Latinamerika og Kristine Midtgaards artikel om menneskerettighederne og dansk udviklingsbistand i 1970'erne og 1980'erne, er også interessant læsning og bidrager ligesom de ovenfor omtalte artikler både til en konkret forståelse af tidligere perioders udviklingsbistand og til en baggrundsforståelse af aktuelle bistandspolitiske prioriteringer. Alle artiklerne er velskrevne og klare, dog uden at være sprudlende. En skarpere profilering af temaet havde været interessant, idet et tema som dansk

udviklingsbistand næsten forekommer for stort til at blive illustreret i fem artikler. En mere samlet tematik ville for mig at se give dette temanummer en mere fremtrædende plads i den allerede omfangsrige litteratur (der i øvrigt refereres glimrende til) om dansk udviklingsbistands historie.

*Helle Samuelsen
Lektor, institutleder
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

HANNAH LANDECKER: *Culturing Life: How Cells Became Technologies*. Cambridge, MA: Harvard University Press 2007. 276 sider. ISBN 978-0-674-02328-4. Pris: \$27,30.

Med bogen *Culturing Life* om udviklingen af teknologier til dyrkning af celler uden for kroppen har Hannah Landecker villet skrive en laboratorieetnografi om et sæt af forandringer, der ifølge hende selv fundamentalt har ændret opfattelsen af biologisk liv og kroppen som enhed. Hun beskriver den videnskabelige udvikling på området i det 20. århundrede, og hun mener, at vi på den baggrund bedre kan undersøge de sociale implikationer af nye måder at omgås kroppen og dens dele på.

Det centrale i udviklingen af cellekulturteknologier, dvs. dyrkningen af celler uden for kroppen som cellelinjer, er ifølge Landecker en række erkendelser, som har forandret omgangen med biologisk liv. Kapitlerne er bygget op over disse erkendelser, som er opnået gennem en periode på ca. 100 år. Først erkendelsen af *autonomi* – det, at cellen kan leve uafhængigt af kroppen, og at den fundamentalt set er ligeglad med det større biologiske system, den er del af. Dernæst fulgte en ny idé om *udødelighed*, som i de første mange år var misforstået, da det reelt viste sig senere, at det kun var cancerceller, som bliver ved med at dele sig (siden 1998 også stamceller). Næste erkendelse omhandlede *masseproduktion* og følelsen af kontrol med biologisk liv, som imidlertid senere blev til en følelse af manglende kontrol, da man fandt ud af, at cellelinjer koloniserede hinanden. Til slut fulgte en erkendelse af *hybriditet*, som er relateret til skabelsen af liv på tværs af alle kendte biologiske grænser, og som hænger sammen med, at man fandt ud af, at på celleniveau kan stort set alt fusioneres, uanset arterne. Samlet set er cellekultureernes historie ifølge Landecker en fortælling om det biologiske livs *plasticitet* og *temporalitet*. Biologisk liv rummer et uendeligt potentiale for forandring, der først for alvor begyndte at blive erkendt for 100 år siden. Endelig påstår Landecker, at da biologer begyndte at se sig som designere frem for iagttagere af „natur“, fik selve begrebet natur en anden betydning.